

Du.Dok

Dé Dudok Muziekdagen Festivalgids

Dudok Muziekdagen

*"Nu, via de muziek, kun je betekenis geven.
Dat is waar muziek over gaat."*

Grenzeloos

*"Waar liggen de grenzen van
het menselijk kunnen?"*

Joey Roukens

"Beethoven was ook ooit 'nu'"

Bas van Putten

"Musici onder hoogspanning"

**Dudok
Muziekdagen
Kampen**

inhoud

Inhoud

De musici

- 4 'Ik hoop dat de mensen de muziek als een soort trip ervaren' – David Faber
- 8 Maak kennis met het elftal
- 18 'Nu, via de muziek, kun je betekenis geven. Dat is waar muziek over gaat' – Marleen Wester
- 26 'Ik kende Kampen niet tot de eerste editie vorig jaar, maar het is echt een perfect festivalstadje.' – Marie-Louise de Jong
- 32 5 vragen over het elftal
- 36 "Grenzeloos? Ik denk dat het mijn idee was" – Judith van Driel

Verdieping

- 11 Anna Enquist: Leren van Haydn – de strijkkwartetten Opus 20.
- 30 Joey Roukens: Beethoven was ook ooit 'nu'
- 40 Bas van Putten: Bij een concert staan musici onder hoogspanning – die toegift is een uitlaatklep.

Verder in deze Du.Dok

- 22 Muziek in de pan
- 24 Blokkenschema
- 34 Sander Zwiép: Klassieke muziek voor beginners
- 42 Programmainhoud – het repertoire

welkom

Welkom

Beste muziekliefhebber

Onze historische stad Kampen bruist vier dagen lang van de prachtige klanken van klassieke muziek. Van 22 tot en met 25 mei 2025 vormt Kampen opnieuw het decor van de Dudok Muziekdagen.

Het thema van deze editie, 'Grenzeloos', laat zien hoe muziek grenzen kan vervaagen en mensen kan verbinden. Of u nu een doorgewinterde muzikkenner bent of gewoon nieuwsgierig naar nieuwe ervaringen, er is voor elk wat wils.

Het Dudok Quartet is opnieuw verschillende samenwerkingen aangegaan met organisaties uit onze stad en regio. Samen met bijvoorbeeld Kunstencentrum Quintus en de bewoners van het AZC in Dronten, toont het kwartet hoe muziek mensen van alle leeftijden en niveaus verbindt. Het zijn allebei mooie voorbeelden van hoe muziek bijdraagt aan een inclusieve gemeenschap en mensen kan inspireren en samenbrengen.

Vorig jaar was dit kamermuziekfestival al een groot succes. Dit jaar belooft het minstens zoveel bijzondere momenten en muzikale hoogtepunten te brengen. Kampen heeft zich bewezen als een stad waar muziek van hoog niveau tot zijn recht komt en waar bezoekers zich thuis voelen.

Ik nodig u van harte uit om te genieten van de concerten, de sfeer en de unieke ervaring die de Dudok Muziekdagen te bieden hebben. Laat u meevoeren door de muziek en beleef de magie van dit bijzondere festival.

Met muzikale groet,

Richard Boddeus

Wethouder Cultuur,
gemeente Kampen

‘Ik hoop dat de mensen **de muziek als een soort trip ervaren**’ - David Faber

Tekst: Hans Laroes

Als klein jongetje was David Faber al buitengewoon geïnteresseerd in ruimte, het oneindige heelal. Hij vierde zijn partijtje als kind in het Space Expo in Noordwijk. Die fascinatie is nooit meer weggegaan: ‘Eigenlijk ben ik een typische nerd. Ik lees sciencefiction, het heeft me gewoon nooit meer losgelaten.’ Van de ruimte naar Kampen, van het heelal naar muziek – het zijn in feite kleine stappen.

‘Grenzeloos’ is het thema van de Dudok Muziekdagen in Kampen, bedacht en georganiseerd door de vier leden van het inmiddels internationaal befaamde Dudok Quartet Amsterdam.

Vorig jaar was het nog een experiment, een idee dat tot leven kwam: de Dudok Muziekdagen in Kampen. Het bleek een voltreffer: Kampen was vier dagen lang

het terrein van een groot aantal concerten. Groot en klein, met wereldberoemde musici als cellist Pieter Wispelwey en pianist Hannes Minnaar, en vele honderden bezoekers die van de ene plek naar de andere trokken, min of meer betoverd door het gevarieerde, hoogstaande aanbod, waarvan je volop kon genieten en wat je kon meebelevén, zonder het strak-serieuze gezicht van een ultieme kenner te hoeven trekken. De Dudok Muziekdagen waren op veel verschillende manieren te beleven.

En dus komen het evenement terug, van donderdag 22 tot en met zondag 25 mei. Het thema nu: ‘Grenzeloos’. Vorig jaar was het thema ‘Thuis’, ook - maar niet alleen - omdat eerste violist Judith van Driel in Kampen geboren is.

David Faber is de cellist van het Dudok Quartet. ‘We hebben een tijdje zitten stegelen over de precieze titel van het thema. We zijn uitgekomen bij wat ons het meest na aan het hart ligt. Al die hokjes van stromingen, stijlen, scholen, die zeggen ons niet zo heel veel meer. Voor ons is er vooral interessante en oninteressante muziek.’

Net zoals het vorige jaar stelt ieder van de vier leden van het kwartet een eigen hoofdconcert samen, binnen het gekozen thema. Faber: ‘Het thema ‘Grenzeloos’ is voor mij een soort vrijbrief. Een strijkkwartet, dat kan een heel hermetisch genre zijn. Het klassiekste der klassieken, het summum, en vakmanschap is zó belangrijk. Dat maakt normale kwartetprogramma’s heel diepgravend maar ook een beetje een niche. Maar nu, met ons eigen festival en ook met dit thema, kunnen we veel meer.’ Glimlachend: ‘Al gaan we natuurlijk tegen nieuwe grenzen aanlopen.’ En zijn er vooral de mogelijkheden én de grenzen van de dagprogramma’s en de andere musici die naar Kampen komen. Opnieuw musici van wereldfaam, zoals sopraan Elisabeth Hetherington, Erik Bosgraaf (blokfluit) en Xavi Torres (piano). Ze vormen samen met de kwartetleden, het elftal van de muziekdagen.

‘Wij zijn met z’n vieren de artistiek leiders’, zegt David Faber. ‘Alle elftalleden hebben overdag een eigen concert. En wij van Dudok met z’n vieren, overdag. **Maar ’s avonds is het elftal totaal gelijkwaardig en spelen we in alle mogelijke combinaties**’

Op de donderdagavond is er het openingsconcert van Faber, met zijn fascinatie dus voor de oneindige ruimte. Voor het feit dat 94 procent van het ons nu bekende heelal zo snel bij ons vandaan beweegt dat we, ook al kunnen we het zien, het nooit meer zullen kunnen bereiken. 'Dat vind ik tegelijkertijd een heel treurige én aansprekende gedachte Ik ben op zoek gegaan naar muziek die ook eigenlijk een boodschap stuurt die onbeantwoord blijft.'

De vraag is dan hoe die gedachte vertaald kan worden naar muziek, naar de composities die Faber heeft gekozen. Hij legt uit: 'Alle muziek die ik hoor sla ik ergens op in mijn hoofd; die kan ik niet vergeten. En dan denk ik: die muziek, o ja, dat is dié planeet'. En het is ook de tekst, de literaire laag, die aanspreekt.

Voor zijn concert koos Faber onder meer de liedcyclus *An die Ferne Geliebte* van Beethoven. 'In die liedcyclus wordt een onbereikbare liefde bezongen. Die geliefde zit aan de andere kant van het dal, of ergens anders in huis, of aan tafel maar luistert niet. Is wellicht 13,4 miljard lichtjaren weg. Onbereikbaar. Het feit dat we die 94 procent van het heelal nooit meer zullen kunnen bereiken maakt een soort Beethovenachtige romantiek in mij los...'

Onbereikbaarheid komt ook terug in de opening van Fabers concert, de prelude van *Gurre-Lieder* van Schönberg. Groots en groot, in oorsprong het grootst bezette orkestwerk, 300 man orkest en in de finale ook nog een koor van honderden mensen. 'De muziek is bewerkt voor onze bezet-

ting. Wij zijn met z'n elven; ook best veel', glimlacht hij. Superromantisch is het, het vertelt een verhaal over twee geliefden, maar het hoogtepunt van hun geluk, om middernacht, betekent ook het begin van het einde ervan.

Het programma is Fabers keuze, maar tegelijkertijd wil hij niet voorschrijven hoe naar de muziek geluisterd moet worden. 'Ik ga proberen niets uit te leggen. Ik hoop dat de mensen de muziek als een soort trip ervaren. Op diverse manieren.' Hij heeft ook een eigentijds stuk van de Nederlandse componist Max Knigge gekozen: *De Chroniqueur*. Een nieuw strijkoctet. Knigge heeft ervoor gekozen het stuk als een soort stomme film te doorsnijden met tussentitels die sturing geven. 'Mensen luisteren naar een octet, en dan gebeuren er allerlei spannende dingen die ze misschien niet makkelijk onder woorden kunnen brengen, maar af en toe komt er een slide met tekst en die slides vertellen samen een

sciencefictionverhaal. Knigge probeert met die twee kunstvormen ook een grens te doorbreken.'

Faber hoopt dat de veelzijdigheid van de programmering op de vier dagen aanspreekt, zonder de drempel te laag te leggen. Hij wil 12 prachtige en onderscheidende kleuren klei niet samendrukken tot één aardetinten bal. Aantrekkelijk, aansprekend, maar niet simpel. En uitdagend: hij speelt met twee van z'n collega's al zestien jaar in het kwartet, en zo'n festival is feest: 'Het is alsof je je 16 jaar oude Passat even in de garage parkeert, en in een dikke Ferrari naar buiten komt.'

Dat is spannend, net als het spelen met de 7 andere musici. Vorig jaar maakten ze de keuze uit hun muzikale vrienden. Nu is dat net anders: 'We bewonderen ze allemaal, maar we kennen ze niet allemaal heel goed. Het experiment is al meteen een stuk spannender.'

'We hopen vooral dat de ervaring van het ene concert de ervaring van het andere verrijkt. Dat er een ritme in de dagen ontstaat. Dat mensen zich voor langere tijd op hun ervaringen zullen teren, en met ons verbonden blijven'. Faber wijst ook op de lezing van Maxim Februari, die al eerder een essay voor 'Dudok' schreef, en die zonder twijfel met inzichten komt die ook inspireren op de lange termijn.

Kampen vormt voor Faber de ideale voedingsbodem voor de Dudok Muziekdagen. Met concerten en parels op iedere plek. En met drie van de Kampener orgels nu ook als onderdeel van dit festival. 'Het instrument dat Bach beschouwde als het grootste instrument dat er is. Het is allemaal van het hoogste niveau.'

En dat is tegelijk de ambitie van de vier leden van het Dudok Quartet. Grenzeloos. En op de straten en in de concertzalen en kerken van Kampen: dichtbij.

Maak kennis met het elftal

Tekst: Frank den Hartog

Naast de vier leden van het Dudok Quartet zijn zeven fantastische musici uitgenodigd om samen het muzikale elftal van de Dudok Muziekdagen te vormen. Ieder van hen draagt bij op eigen wijze: met soloprogramma's, in verrassende combinaties tijdens de Grensconcerten, en als inspirerende masterclassdocenten voor jong talent. Wat hen verbindt, is hun nieuwsgierigheid, lef en grenzeloze muzikaliteit.

KAVI TORRES

Pianist Xavi Torres neemt je mee op een avontuurlijke reis door muzikale werelden, waarin klassiek, jazz, folk en improvisatie moeiteloos samensmelten. Met een verfijnd gevoel voor emotie, ritme en contrapunt laat hij melancholie, hoop en dankbaarheid klinken in eigen werk, improvisaties op Beethoven en Sjostakovitsj, en bewerkingen van Catalaanse en Spaanse liederen – altijd doordrenkt met een mediterraan-ziele.

RAMON LORMANS

Ramon Lormans is een veelzijdige percussionist die zich toelegt op het creëren van nieuw repertoire voor melodisch slagwerk. Hij werkt nauw samen met componisten en is actief in diverse ensembles zoals TEMKO, STARGAZE en Mallet Collective. Ramon won meerdere prestigieuze prijzen en doceert aan Codarts Rotterdam. Zijn werk kenmerkt zich door artistieke vernieuwing en maatschappelijke betrokkenheid. Met het project *Views from Dutch Trains* verbindt hij muziek met duurzaamheid en treinreizen.

OLGA PASHCHENKO

In *Guess Who?* verkent pianiste Olga Pashchenko de muzikale dialoog tussen Fanny en Felix Mendelssohn op een originele vleugel uit 1836, waarmee ze de oorsprong van de *Lieder ohne Worte* bevraagt. Met poëtische zeggingskracht en retorisch spel onthult ze verborgen verhalen in miniatuurvorm – van liefdesduetten tot gondelliederen – en laat ze de grens tussen broer en zus vervagen in een betoverend recital vol muzikaal mysterie.

JAMES OESI

Sinds zijn komst naar Nederland in 2009 heeft contrabassist James Oesi zich gepositioneerd als een uniek solist in de klassieke en hedendaagse muziekwereld. Hij trad op in zalen als het Concertgebouw en op festivals als November Music en Wonderfeel. Zijn debuutalbum *Adoration* (2024), samen met pianiste Djuwa Mroivili bevat muziek van onder andere Black composers uit de 19e en 20e eeuw, wier invloed op hun tijdgenoten lang onderbelicht bleef. Traditionele Afro-Amerikaanse muziek uit diezelfde periode krijgt eveneens een plek.

ELISABETH HETHERINGTON

Elisabeth Hetherington is een prijswinnende Canadese sopraan die sinds 2016 in Nederland woont. Ze combineert oude en hedendaagse muziek met moderne dans. Ze werkte met Holland Opera en won prestigieuze prijzen, waaronder de Nederlandse Muziekprijs. Elisabeth onderzoekt ook de uitspraak van het Elizabethaans Engels en geeft les in Europa en Canada. In haar programma *I want to show the World* zingt ze werk van Maddalena Casulana, begeleid door Asako Ueda, en belicht ze de strijd van 17e-eeuwse vrouwen voor muzikale autonomie.

ERIK BOSGRAAF

Erik Bosgraaf is een vooraanstaand blokfluitist en musicoloog, bekend om zijn veelzijdigheid en vernieuwende stijl. Hij speelt muziek van de middeleeuwen tot nu, vaak samen met gitarist Izhar Elias in het ensemble Cordevento. Hun programma's combineren virtuositeit met humor en oude instrumenten. Speciaal voor hun 20-jarig jubileum werd een reeks miniaturen gecomponeerd. Ze spelen werken van onder anderen Jacob van Eyck, Toru Takemitsu en Gaspar Sanz, en verleggen daarbij steeds de grenzen van hun instrumenten.

IZHAR ELIAS

Izhar Elias is een toonaangevend Nederlands gitarist, bekend om zijn poëtische speelstijl en innovatieve aanpak. Hij combineert historische uitvoeringen met moderne muziek en multimedia. Elias trad wereldwijd op met toporkesten en ontving in 2011 de Nederlandse Muziekprijs. In zijn energieke programma met blokfluitist Erik Bosgraaf hoor je virtueuze ritmes, vogelgeluiden en melodieën op historische instrumenten. Hoogtepunt is een reeks miniaturen, speciaal gecomponeerd voor hun 20-jarig jubileum. Ze spelen werk van o.a. Van Eyck, Sanz, Takemitsu en Manca.

HUIS VAN MUZIEK EN VERDIEPING

De Burgwal is een open en gastvrij podium in de voormalige Burgwalkerk in het centrum van Kampen. Wij willen (klassieke) muziek van hoge kwaliteit aan een zo breed mogelijk publiek bieden. Onze prachtige zaal wordt geroemd om haar uitstekende akoestiek en intieme sfeer.

Daarnaast willen we inspireren en verrassen met andere programmering, zoals boekpresentaties, tentoonstellingen en lezingen. Wilt u uw bruiloft komen vieren of vergaderen in een inspirerende omgeving? Ook dat is mogelijk bij De Burgwal - Huis van Muziek en Verdieping.

De mooiste klassieke concerten in De Burgwal

Bekijk de actuele concertagenda op onze website www.deburgwal.com of door de QR-code hieronder te scannen.

Altijd op de hoogte zijn van de agenda? Meld u dan via onze website aan voor de nieuwsbrief van De Burgwal. U krijgt dan maandelijks de concertagenda toegestuurd.

MARJO VAN SOMEREN (ZANGERES | DIRIGENT)

"Wat De Burgwal uniek maakt? De prachtige akoestiek en de intieme setting. Bezoekers horen en zien alles, ongeacht waar ze zitten. Maar nog belangrijker is de gastvrijheid. Als ik zeg: 'Hé, kunnen we dit doen?', dan wordt dit geregeld. Zo zijn de inmiddels traditionele concerten met Kerstavond en Allerzielen ontstaan. Bij de Mini Mattheus vorig jaar zat de zaal vol met mensen van alle leeftijden. Dat is waar ik op hoop in de toekomst. Dat mensen van binnen én buiten Kampen denken: 'Goh, daar in de Burgwal moeten we zijn. We hoeven niet helemaal naar het Concertgebouw in Amsterdam'. Want de concerten hier zijn van net zo hoge kwaliteit en het voelt als thuis. En dat is het 'm: De Burgwal is meer dan een zaal – het is een gastvrij thuis."

Leren van Haydn

De strijkkwartetten Opus 20

Tekst: Anna Enquist

Wat horen we eigenlijk als we naar Haydn luisteren? Meestal luisteren we niet erg lang naar hem – één strijkkwartet om het recital mee te beginnen, alsof de musici even warm moeten draaien voordat ze zich aan het 'grote' repertoire zetten: Beethoven, Brahms, Tsjajkovski, Ligeti. Onder het geweld van die latere composities kan de indruk die Haydn maakt makkelijk naar de achtergrond verdwijnen.

Wat er in de hoofden van de luisteraars gebeurt en blijft hangen, weten we dan niet. Hoe zou het zijn als de kwartetten van Haydn het belangrijkste onderdeel van het concert zouden vormen? Dat hebben de leden van het Dudok Quartet onderzocht door in een flink aantal optredens het werk van Haydn centraal te stellen. Zij hebben daar de zes strijkkwartetten opus 20 voor gekozen, een serie werken die om verschillende redenen opmerkelijk is. Ik benoem er hier een paar aan de hand van de persoonlijke geschiedenis van de componist en aan de hand van de muziek zelf.

Het nieuwe en het oude

Verandering en gesprek

Joseph Haydn leefde van 1732 tot 1809. Zijn jaren omvatten een enorm belangrijke periode van de muziekgeschiedenis, van Bach tot de late Beethoven. De opus 20-kwartetten schreef hij in 1772. Hij was toen veertig jaar, je zou zeggen: op het toppunt van zijn meesterschap. Omdat hij zo oud werd en altijd productief bleef, zouden er nog vele andere hoogtepunten volgen, maar als hij zoals Mozart en Schubert vroeg was gestorven hadden we nu opus 20 als imposant eindpunt van een componistencarrière beschouwd. Wat maakt dit werk zo bijzonder?

'Polyfonie was de muziekstijl in Haydn's jeugd en Bach was op dat gebied de onbetwiste meester. Twee, drie of vier onafhankelijke stemmen kronkelen door elkaar, je kunt ze allemaal volgen en de een is niet belangrijker dan de ander. Het harmonisch verloop is volstrekt ondergeschikt aan dit stemmenspel. De tweede zoon van Bach, Carl Philipp Emanuel, heeft het gewaagd om buiten de strikte regels van deze praktijk te treden en de eerste stap te zetten op de weg naar een nieuwe stijl: hij gaf de melodie aan de eerste viool en liet de andere instrumenten begeleidingsakkoorden spelen – monodie met een dramatiserende harmonische ondersteuning. Haydn was een groot bewonderaar van Emanuel en volgde hem na in zijn vroege kwartetten. Maar dan, in opus 20, zet hij op zijn beurt een volgende stap op weg naar vernieuwing. Hij geeft de tweede viool, de alt en de cello elk een eigen rol en een eigen karakter, niet ondergeschikt maar in samenspraak met de eerste. Langs deze weg zal het strijkkwartet zich verder tot grote hoogte ontwikkelen; alle latere

componisten zullen schrijven voor vier stemmen die werkelijk met elkaar in gesprek zijn, die naar elkaar luisteren, elkaar van repliek dienen, elkaar suggesties doen. In opus 20 is Haydn daarmee begonnen. Het is een mijlpaal.

Je kunt je afvragen hoe Haydn op die rolverdeling is gekomen, in de tweede helft van de achttiende eeuw, die tijd waarin vorsten en kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders nog absolute macht bezaten, als een eerste viool die de baas speelt over de andere instrumenten die de rol van 'het volk' vervullen. Haydn heeft in deze kwartetten dat volk geëmancipeerd en een eigen stem gegeven. Zelf was hij in die tijd dat hij opus 20 componeerde in dienst van zo'n vorst: Nicolaas I Jozef Esterházy. Deze man was weliswaar een bevlogen muzikliefhebber, maar heerste als een – misschien verlicht – despoot over zijn ondergeschikten. Elke dag moest Haydn voor hem klaarzitten en componeren wat de vorst hem opdroeg. Het kan haast niet anders of de denkbeelden die zich twee decennia later zouden concretiseren in de Franse Revolutie waren al stilletjes aan het gisten in de samenleving waar Haydn deel van uitmaakte: vrijheid, gelijkheid, broederschap.

Het gelijkheidsideaal zien we in de verzelfstandiging van de middenstemmen en de bas, die elk een duidelijke eigen rol krijgen toebedeeld. De eerste viool treedt soms terug om begeleidingsfiguren te spelen terwijl de tweede het thema uitvoert. Soms ligt de verantwoordelijkheid voor het melodisch verloop bij de lage stemmen en stapt de cello als solist naar voren. In

de oude polyfone stijl speelden die vier instrumenten na en door elkaar dezelfde thema's; in deze nieuwe ontwikkelingsfase van het kwartet gebeurt er iets anders. De stemmen reageren werkelijk op elkaar, het is alsof vier mensen op respectvolle wijze een gesprek met elkaar voeren, elk met zijn eigen karakter, met zijn eigen kenmerken. Wat er in deze muziek aan 'omgangsvormen' te horen is zou in het dagelijks leven niet misstaan: je mening durven uiten, luisteren, je inleven in de ander.

Bij mensen – in dit geval musici – die zo belangstellend naar elkaar luisteren en elkaars invallen serieus nemen, ligt het ideaal van broederschap dichtbij. De instrumenten van het strijkkwartet zijn wat de bouw betreft al broers en zusters van elkaar en in deze nieuwe manier van samen spelen is de broederschap ook muzikaal te horen. De 'broers' treden samen op in unisonopassages; ze ondersteunen elkaar, maken plaats voor elkaar en tonen dat het geheel, door de verwantschap, meer is dan de som der delen. Soms spreken ze elkaar tegen en is er ruzie, maar altijd vinden ze elkaar weer en gaan ze samen door.

Hoe is het vrijheidsideaal in deze kwartetten vertegenwoordigd? In elk geval in de muziek, in de noten zelf. Door de toegenomen

men bewegingsruimte horen we duidelijk dat het strakke keurslijf van de polyfonie is verlaten. Ook op structuurniveau illustreert Haydn wat hij onder vrijheid verstaat. Hij acht zich niet gebonden aan de nieuwe stijl die hij zelf heeft uitgedacht; kennelijk heeft hij er behoefte aan om zijn muzikale wortels, die in de polyfonie liggen, recht te doen. Hij beëindigt drie van de zes kwartetten met een fuga, alsof hij de grote Bach wil eren. Soms toont hij ook zijn bewondering voor diens zoon Emanuel en geeft hij de eerste viool een schitterende cantilene terwijl de anderen een bescheiden begeleiding spelen.

'We zien de toegenomen vrijheid ook in het karakter van de kwartetonderdelen; Haydn vindt zijn inspiratie in opera-aria's maar ook in boerendansen en volksliedjes. Op microniveau is de overvloed aan invallen overweldigend. Haydn was zijn hele leven gezegend met een onbelemmerde toegang tot zijn muzikale verbeelding en in deze opus 20-kwartetten barst de waterval aan ideeën haast uit de muzikale structuur. Haydn vernieuwt en gaat de toekomst in, maar wil het verleden niet wegdoen of ontkennen en blijft zich met aandacht en respect bewust van de herkomst van de muziek.'

Acceptatie

Het is zoals het is

Wie was de man die deze zaken in zijn composities wist uit te drukken? Hij was flexibel, dat weten we door zijn toewijding aan de eisen van vorst Esterházy, die hem niet belemmerde zijn eigen gang te gaan. Ook was hij emotioneel vrijgevig en bezat hij het vermogen anderen echt te bewonderen. Hij fluisterde Leopold Mozart in dat diens zoon de allerbeste componist was die hij kende. De bewondering was overigens wederzijds, gezien het beroemde verhaal over Mozarts ontmoeting met de Weense pianist Kozeluch. Ze bekeken samen de partituur van een Haydnstrijkkwartet en Kozeluch zei dat hij een bepaalde passage nooit zo zou schrijven. 'Ik ook niet,' antwoordde Mozart, 'en weet u waarom? Omdat u en ik nooit zo'n inval zouden hebben!'

Bestond er dan geen rivaliteit, geen jaloezie tussen deze twee grote musici? Als die er was, werd die ruimschoots door gedeelde liefde voor de muziek overwonnen. Ze hebben samen kwartet gespeeld, Mozart en Haydn. Wat zou je er niet voor overhebben om dat muzikale gesprek te horen?

Het totaal opgaan in de muziek lijkt Haydn geholpen te hebben om zich over achterstelling en verbittering heen te zetten. Zijn vader, een arme wagenmaker, stuurde hem al vóór zijn zesde verjaardag het huis uit om bij een plaatselijke muziekdocent in de leer te gaan. Vlak daarvoor was Haydns broertje Michael geboren – zou de kleine Joseph zich niet weggedaan hebben gevoeld? Daar is niets over bekend; we weten wel dat Haydn zich altijd heel lovend over zijn ouders heeft uitgelaten. Misschien maakte de onderdompeling in

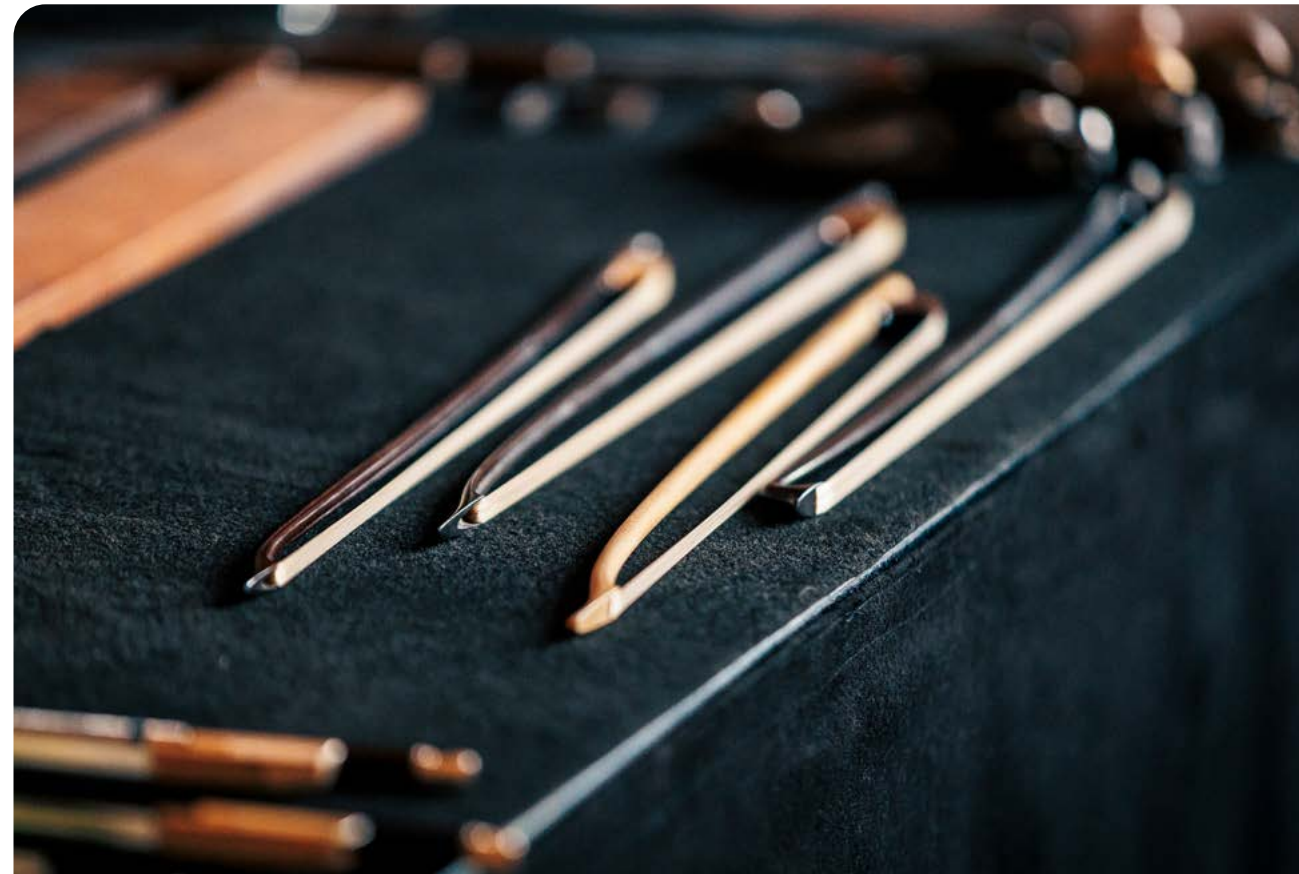
muziek alles goed. Toen hij acht jaar was, trad hij toe tot het koor van de Stephansdom in Wenen, maar na een jaar of vijf moest hij daar weg omdat hij de baard in de keel kreeg. Even dreigde nog castratie om de stem te behouden, waar Haydns vader zich tegen heeft verzet. Intussen was het jongere broertje Michael ook in het koor opgenomen, waar iedereen met hem wegliep. Michaels stem werd zelfs door het keizerlijk hof geroemd en met gouden dukaten beloond. Joseph moest zichzelf zien te redden.

Hij deed dat door privélessen te geven en zich als dansmeester te verhuuren. Een uitzichtloos en kammervol bestaan, dat hij volhield tot hij de componist Nicola Porpora ontmoette. Bij hem ging Haydn in de leer; hij betaalde daarvoor door tevens Porpora's bediende te worden, diens schoenen te poetsen en pruiken te reinigen.

Haydn liet zich door dit soort vernederingen niet klein krijgen en had kennelijk een gezonde manier om zijn zelfwaardering op peil te houden. Hij was in staat om in zichzelf en zijn talent te blijven geloven en toonde zich niet buitensporig afhankelijk van lof en applaus. Op bescheiden en ongehaaste wijze wist hij steeds te krijgen wat hij nodig had, zonder anderen tekort te doen. Hij kon het leven nemen zoals het was, met tekortkomingen en gebreken. Een eigenaardige muzikale opleiding bij Porpora, een drukke aanstelling bij Esterházy, een leven buiten het Weense cultuurcentrum – Haydn maakte van de omstandigheden het beste en haalde er de voor hem waardevolle elementen uit zonder zich achtergesteld te voelen.

Hij kon zeker wel klagen, bijvoorbeeld over zijn geïsoleerde positie aan het hof van Esterházy, maar hij gaf daar altijd weer een positieve draai aan. Hij moest wel origineel worden, zo zei hij, omdat hij met zijn collega's zo weinig contact had. Hij leed ook onder zijn slechte, kinderloze huwelijk. Zo goed en zo kwaad als dat ging troostte hij zich door een relatie te beginnen met een jonge zangeres, ook werkzaam bij Esterházy, ook getrouwd. En moeder van een zoon. Haydn is misschien de vader van haar tweede zoon en hij heeft beide kinderen met vaderlijke liefde lesgegeven. Dat de verhouding vanwege beider gebondenheid niet tot verdere ontwikkeling kon komen heeft vast veel verdriet gegeven. Kennelijk kon Haydn toch genieten van wat er wél was en lukte het hem om zijn ervaringen in muziek uit te drukken. Twee van de zes opus 20-kwartetten staan in een mineurtoonsoort: ook een sombere toonzetting levert prachtige muziek op.

“Hij kon zeker wel klagen, bijvoorbeeld over zijn geïsoleerde positie aan het hof van Esterházy, **maar hij gaf daar altijd weer een positieve draai aan.**”

Empirie

Het kwartet als proeftuin

Ik schreef over de vraag of de voor Haydn in de nabije toekomst liggende Franse Revolutie hem in zijn composities heeft beïnvloed. Eenzelfde vraag valt te stellen over de verlichting, die wonderbaarlijke periode van verandering in levensvisie die tijdens het leven van Haydn tot bloei kwam. In een maatschappij die tot dan toe op religieuze grondvesten was gestoeld, kwam de wetenschap naar voren om naast de godsdienst haar plaats te gaan innemen. De belangstelling voor de ontluikende empirische wetenschap was niet voorbehouden aan instituties zoals de universiteit, maar werd door de bevolking gedeeld. Er ontstonden wetenschapsclubjes van mensen die in elkaars keuken experimenteerden met chemische reacties en elektriciteit; er werden botanische albums aangelegd en sterrenkijkers aangeschaft. Wetenschappelijk onderzoek werd een spannend en geliefd tijdverdrijf.

In de Opus 20-kwartetten kunnen we Haydn ook als een vrolijke onderzoeker zien. De vragen die hij stelde waren niet van botanische of chemische aard, maar zuiver muzikaal. Hoe klinkt een kwartet als een van de violen zwijgt? Moet een thema een even aantal maten bevatten of kan het ook vijf of zeven maten lang zijn? Wat voelt de luisteraar als het menuet niet vóór maar ná het langzame deel is geplaatst? Welke indruk maakt het als de cello zich ineens als solist manifesteert? Hoe is het als een deel niet met forteakkoorden maar met een almaar zachter wordend pianissimo wordt afgesloten? Haydn voelt zich vrij als een verlichte wetenschapsbeoefenaar om dat allemaal in deze zes kwartetten te onderzoeken, en die vrijheid van

fantaseren en componeren past wonderwel in het toenmalige verlichtingsdenken.

Hiermee is zeker niet gezegd dat hij de gevestigde structuren losliet: men zegt dat Haydn tot zijn dood een diepgelovig man is gebleven. In elk geval heeft hij in zijn laatste productieve fase tal van indrukwekkende religieuze werken gecomponeerd. Het een kon voor hem kennelijk goed naast het ander bestaan, zoals hij ook in deze kwartetten de muziekgeschiedenis eer bewees met zijn contrapuntisch opgezette fuga's terwijl hij tegelijkertijd zijn experimenteerlust durfde uit te leven.

Waar de wereld van nu gefascineerd is door oppervlakte, snelheid en schittering, daar nam Haydn de vrijheid van denken om de diepte in te gaan en die te onderzoeken. Dat leverde ons deze intrigerende kwartetten op, waarin de ene laag onder de andere valt te ontdekken.'

Tijdens de Dudok Muziekdagen klinken Haydns *Opus 20-strikkwartetten* in een meerdaagse Haydn-cyclus van het Dudok Quartet Amsterdam. Schrijver en dichter **Anna Enquist** schreef hierover het essay *Leren van Haydn – een persoonlijke reflectie op vernieuwing, vrijheid en de kunst van het luisteren*.

Bekende componisten, de beste musici en de mooiste gebouwen van Kampen. **Klassiek in Kampen** is de plek waar je het meest complete overzicht van klassieke concerten vindt.

Orgelconcerten, koorwerken en solisten: Kampen heeft alles!

'Nu, via de muziek, kun je betekenis geven. *Dat is waar muziek over gaat*'

- Marleen Wester

Tekst: Hans Laroes

In haar eigen concert, met als thema 'Grensvlakken' voert Marleen het publiek mee op een muzikale roadtrip, waarbij de ene musicus steeds het stokje doorgeeft aan de volgende.

Over haar eigen concert en thema 'Grensvlakken'

'Ik vertaal mijn thema op verschillende manieren. Eerst dacht ik, al die onderdelen, misschien is het los zand, maar het begint toch allemaal bij elkaar te komen. Dat is zo leuk aan het maken van zo'n programma. Steeds beginnen er meer puzzelstukjes in elkaar te vallen en begint het een verhaal te worden.

Ik heb mezelf wel een begrenzing opgelegd. Eigen spelregels bedacht voor hoe ik wilde programmeren. We hebben dat hele elftal van musici, en ik wil dat iedereen langskomt en meedoet, op een vrij gelijkwaardige manier. Eén speler moet steeds verder gaan met het volgende stuk, terwijl een nieuwe speler aansluit. Het is een vorm van estafette; steeds één speler die de transformatie maakt. Daar ontstaat een soort grensovergang. Sommige grensovergangen zijn wat harder en contrastrijker dan andere. Zo wordt het een doorlopende ervaring, een roadtrip.'

Over de grensovergangen

'Het eerste stuk is een Fandango van Boccherini, met Izhar Elias, gitaar. Daarna speelt Izhar met pianiste Olga Pashchenko.

Hun stuk ligt wat later in de tijd, maar het wordt een soepele overgang; het zijn beide goed in het gehoor liggende stukken. Dan gaat Olga verder met Erik Bosgraaf, en dat is met een heel woest, modern stuk, voor klavecimbel en blokfluit. Daarna speel ik met Erik en Marie-Louise renaissancemuziek van Dufay, goed in het gehoor liggend. Dat is dus de roadtrip. Elke keer kom je weer ergens anders terecht. Het is natuurlijk een beetje willekeurig, maar dat is als je op reis gaat ook zo. Soms, als je door verschillende landen trekt, dan ervaar je een grens heel sterk. Soms zeg je: 'Oh, zijn we er al?'

Het is natuurlijk mijn keuze en die is tot op zekere hoogte willekeurig. Bij het programmeren dacht ik -wat dan als ik in dit land begin? Met deze samenstelling? Het is een hele leuke route geworden.'

Over een eigen grensovergang

'Ik zie ook erg uit naar het concert van Marie-Louise. Met haar ga ik viola d'amore (letterlijk: liefdesviool - red) spelen. Een strijkinstrument uit de barok, met zes speelsnaren en nog vijf resonantiesnaren. Dat schept een mooi, galmend geluid. Zo af en toe komt dat instrument uit de kist en doe ik er iets leuks mee. Een hele interessante puzzel, want er ontstaan veel meer mogelijkheden met zoveel extra snaren.'

Over haar speciale gasten, de band uit het Asielzoekerscentrum in Dronten

'Vorig jaar hadden we al contacten met de AZC-band. Het is heel fijn om nu met hen samen te werken. Het wordt pas kort voor het festival duidelijk wat we precies gaan doen, want het is niet zeker wie er zijn, wie er mee kunnen spelen. Het is natuurlijk toevallig welke musici er in het AZC zitten. Er is daar bijvoorbeeld een goede saz-speler (Turkse luit, red) nu, en een hele geweldige zanger. Er is ook een aantal musici die nu ergens anders in Nederland wonen maar nog steeds een connectie hebben met dit AZC. Er is ook heel mooi duo ontstaan; een pianist en een saz-speler, die ook echt de versmelting tussen klassiek en oosterse muziek hebben gevonden. In hun leven spelen grenzen een enorme rol, op een andere manier dan waar jij en ik mee te maken hebben.

Er staat ook een stuk op het programma voor kwartet solo, Streng, voor ons geschreven door Celia Swart. Ze heeft zich laten inspireren door een poëziebundel van Anne Provoost, de muziek volgt het verhaal van een vluchteling die in shock en rouw zijn verhaal moet doen aan asielverstrekkers. Minder letterlijk maar ook heel beeldend is In Transit voor slagwerk en strijkkwartet, het centrale stuk van het programma, wat gaat over onderweg zijn, over overgangen. Hierna neemt de AZC-band het stokje over. In de aanloop naar het festival is er een workshop met percussionist Ramon Lormans in het AZC. Daar kan iedereen, ieder niveau, aan meedoen, het resultaat zal te horen zijn in het concert.

'Het worden ook hele waardevolle ontmoetingen, het geeft mijn concert een extra dimensie. Muziek gaat heel erg over wie je bent. In een AZC mag je zoveel niet; je weet niet hoe de komende jaren eruit gaan zien. Nu, via de muziek, kun je betekenis geven. Dat is waar muziek over gaat.'

'Dat zelf bedenken, de totale aanpak van het festival, is echt een feestje, heel veel voorpret. *Je creëert zoveel ontmoetingen.* Dat is zo'n fijn gevoel en voor ons heel belangrijk: ervaren dat er communicatie is, interactie.'

Over het elftal en het festival van vorig jaar

'Ik heb iets meer dan vorig jaar met de andere musici, ons elftal, samengewerkt bij het maken van het programma. Tijdens mijn concert spelen we drie keer als kwintet met een van de musici, met Izhar, Ramon en Elizabeth. Aan het begin, in het midden en aan het eind, als een soort baken in de reis. Dat we er dit jaar instrumenten als gitaar en percussie bij hebben maakt dat je bepaalde keuzes maakt, er zit dit jaar meer nieuwe muziek in mijn programma. James speelt bijvoorbeeld een heel gaaf solostuk voor contrabas. Super-virtuoze hedendaagse muziek, vol contrasten, met aan het eind een prachtige gezongen melodie. Een festival als dit geeft ons lucht en inspiratie, omdat het zoveel ruimte biedt voor experiment.'

Over Kampen, als 'thuis' voor het festival

'Een festival kan natuurlijk overal worden gehouden, maar toch zou het dan weer anders zijn. Je hebt hier de muziekschool dat zo sterk is. Dat is iets bijzonders. Kampen geeft het festival een heel eigen sfeer. Je kon vorig jaar echt merken dat er iets aan de hand was in de stad. Echte ontmoetingen. We moesten zelf de hele tijd spelen en dat was jammer, want ik kon niet overal zelf naartoe. Maar je hoort hoe het leeft, je ervaart het ook, je ziet het als je tussen de locaties heen en weer gaat.'

Vorig jaar, na het concert van Marie-Louise, was er een nagesprek dat ik me heel goed herinner, over de vraag of muziek móoi moet zijn. Een van mijn neven was gekomen: weekendje Kampen, m'n nicht heeft een festival, beetje yoga ook op het programma... Hij is helemaal niet zo'n klassieke muziekliefhebber, maar hij vond dat nagesprek zó geweldig, met een hele scherpe Pieter Wispelwey... Zo interessant. Heel leuk om te merken wat dat allemaal doet met mensen. Dit jaar zijn er weer nagesprekken, maar in een iets andere setting, in een soort muziekcafé in de Stadsgehoorzaal, waar dan ook wordt gespeeld. Dat moet een fijne nazit worden.'

Muziek *in de pan*

Tekst: Ruben Raidt

Marjan Hommes, binnen de muren van de Stadsgehoorzaal beter bekend als **Theaterkok Mary**, kookt niet gewoon – ze creëert. Speciaal voor de Dudok Muziekdagen kookt zij voor de crew, musici én voor bezoekers tijdens De Culinaire Opmaat. *Haar werk is net zo grenzeloos als het festivalthema zelf.*

in de pan

"Mijn leven is dans en theater, al van kleins af aan," vertelt Marjan. "Daardoor weet ik precies wat spelers, crew en dansers nodig hebben. Die kennis is vanzelf ingegroeid. Je leert al doende dat iedereen iets anders verlangt, en dat vertaalt zich in het eten." Met een glimlach: "Ik zou nooit in een restaurant met een vaste kaart kunnen werken. Dan zie je geen gelukkig mens."

Elke opdracht is voor Marjan een nieuw verhaal. Ze haalt haar inspiratie uit de mensen voor wie ze kookt. "De diversiteit aan mensen, doelgroepen, smaken en culturen... dat is zó rijk. Dat maakt het werk oneindig interessant." In haar keuken is muziek onmisbaar. "Als ik geconcentreerd bezig ben, zet ik rustige piano of ambient op. Maar als ik precies weet wat ik ga doen, dan gaat de muziek aan en dans ik tussen de pannen. Muziek is een must in de keuken. Het houdt je bij de les – en als het even stil is, is muziek je beste vriend."

Op de vraag wat het thema Grenzeloos bij haar oproept, volgt een bijna filosofisch antwoord: "Alles zit in zoet, zout, zuur, bitter en umami. Daarmee kun je álles maken. Ik kook graag hoog op smaak – uitgesproken en intens. Wat het wordt tijdens het festival? Geen idee nog. Ik moet het voelen. Dan pas ontstaat het." Dat is precies wat Marjan zo uniek maakt: koken op gevoel, met oog voor mensen – en altijd met muziek in de pan.

Geroosterde cashewnoten met pit en karakter

Een recept? Daar doet Marjan eigenlijk niet aan. *"Ik laat me inspireren door bestaande recepten, maar ik maak er altijd iets nieuws van. Het moet ontstaan, net als een improvisatie op het toneel."* Maar... speciaal voor DU.DOK deelt ze één verslavend lekker gerecht dat perfect past bij de sfeer van het festival: haar geroosterde cashewnoten. Zoet, kruidig, een tikje pittig – en perfect om te delen tijdens een goed gesprek of na een concert.

Bereiding

Verhit in een ruime koekenpan de olie met de honing. Voeg de cashewnoten toe en laat ze op middelhoog vuur karamelliseren, al roerend.

Voeg de kokos, rode peper en een paar fijngehakte takjes koriander (zonder blaadjes) toe. Laat alles nog even meebakken tot het goudbruin is en heerlijk ruikt.

Stort het mengsel op een bakplaat met bakpapier. Laat afkoelen en haal de noten uit elkaar terwijl ze nog net warm zijn. Meng als laatste de fijngehakte korianderblaadjes erdoorheen.

Tip van Marjan: *"Perfect met een glas koele witte wijn – en een goed stuk muziek op de achtergrond."*

Ingrediënten

[voor een flinke schaal]

- 500 gram ongezoeten cashewnoten
- 5 eetlepels zonnebloemolie
- 5 eetlepels honing
- 4 eetlepels geraspte kokos
- 1-2 rode pepertjes, fijngehakt *(naar smaak)*
- 1 bosje koriander, *fijngesneden, steeltjes apart houden voor in de pan*

BLOKKENSHEMA

Waar ga jij heen?

Niet bekend in Kampen?

Op zoek naar dat perfecte lunchtje of die bijzondere locatie voor een diner tussen de concerten door?

Laat je inspireren door de tips van locals bij onze praktische informatie op de website. Ook voor goede overnachtingsplekken kan je hier terecht!

Donderdag 22 mei

- 19.30 **Voorprogramma Quintus** (Bw)
- 20.00 **Grenzeloos I: Het Onbereikbare**
Samengesteld door David Faber, cellist Dudok Quartet Amsterdam (Bw)
- 21.30 **Nagesprek met Sander Zwiep** (Bw)

Vrijdag 23 mei

- 11.00 **Ontmoet de Musici van Morgen**
Masterclass door Xavi Torres (Sg)
- 12.00 **De Nieuwe Oogst**
Lunchconcert met het Bosmans Kwartet (Sg)

- 16.30 **Grenzeloze dialoog**
Concert door Olga Pashchenko (Bw)

- 19.30 **Voorprogramma Quintus** (Bw)
- 20.00 **Grenzeloos II: Grensvlakken**
Samengesteld door Marleen Wester, 2^e violist Dudok Quartet Amsterdam (Bw)

- 22.00 **De MuziekSalon**
Muziek en nagesprek onder leiding van Sander Zwiep (Sg)

- 13.30 **I want to show the world**
Concert door Elisabeth Hetherington & Asako Ueda (Ak)

- 15.00 **Haydn I: Grenzeloze speelsheid**
Haydn-cyclus door het Dudok Quartet Amsterdam (Ak)

- 16.30 **Baat bij barrières, last van limieten**
Lezing door Maxim Februari (Ak)

- (Sg) Stadsgehoorzaal
- (Bw) Burgwal
- (Ak) Sint Annakapel
- (Lz) Lemkerzaal (ingang via (Sg))
- (Sh) Stadskazerne
- (HB) Hof van Breda

Culinaire Opmaat

Op vrijdag, zaterdag en zondag verzorgen theaterkok Mary en het Dudok Quartet Amsterdam een culinaire ervaring. Rond etenstijd wordt in Salon 1891 van de Stadsgehoorzaal een 2-gangenmenu geserveerd, met een playlist speciaal afgestemd op de sfeer van de avond.

Te boeken via dudokmuziekdagen.nl.

Zaterdag 24 mei

- 10.00 **Wandeling van Verwondering I**
met Erik Slik, Rogier Kappers en Clean Pete
- 11.00 **Wandeling van Verwondering II** (Sg)
- 12.00 **Wandeling van Verwondering III** (Sg)

- 14.30 **Een Pianist op Reis**
Concert door Xavi Torres (Ak)

- 16.00 **Adoration**
Concert door James Oesi & Djuwa Mrovili (Ak)

- 19.30 **Voorprogramma Quintus** (Bw)
- 20.00 **Grenzeloos III: Voorbij de grens**
Samengesteld door Marie-Louise de Jong, altviolist Dudok Quartet Amsterdam (Bw)

- 22.00 **De MuziekSalon**
Muziek en nagesprek onder leiding van Sander Zwiep (Sg)

- 11.00 **Ontmoet de Musici van Morgen**
Masterclass door Erik Bosgraaf (Sg)

- 12.00 **De Nieuwe Oogst**
Lunchconcert met het Otilka Kwartet (Sg)

- 13.00 **Orgelsafari**
Ontdek de orgels van Kampen met Matthias Havinga & Sander Zwiep (Sg)

- 14.30 **Haydn II: Drama!**
Haydn-cyclus door het Dudok Quartet Amsterdam (Lz)

- 16.00 **Duo di Follia**
Concert door Izhar Elias & Erik Bosgraaf (Lz)

- 11.00 **Marimba Meditatie**
Yoga-concert met Ramon Lormans & KARA Yoga (Lz)

- 12.00 **Marimba Meditatie**
Yoga-concert met Ramon Lormans & KARA Yoga (Lz)

- 14.00 **Eendagskoor**
Zing mee met dirigente Loes Wijnhoven

- 10.00 **GAAP (3+)**
Kinderconcert voor 3+ door Epos Ensemble (Sg)

- 11.30 **GAAP (3+)**
Kinderconcert voor 3+ door Epos Ensemble (Sg)

- 14.00 **Anna is er nog (9+)**
Generatievoorstelling door The Klezmer Society (Sg)

Zondag 25 mei

- 10.00 **Wandeling van Verwondering I**
met Sarah & Roeland, NAKK en Nathalie Schaap
- 11.00 **Wandeling van Verwondering II** (Sg)
- 12.00 **Wandeling van Verwondering III** (Sg)
- 13.00 **Bach Suite: Klanken en Snaren**
Openluchtconcert door Frans Haagen & James Oesi (HB)
- 14.00 **Views from Dutch trains**
Mallet Collective Duo - Georgi Tsenov & Ramon Lormans (Sg)

- 15.30 **Voorprogramma Quintus** (Bw)
- 16.00 **Grenzeloos IV: Grenzeloze virtuositeit**
Samengesteld door Judith van Driel, 1^e violist Dudok Quartet Amsterdam (Bw)
- 17.30 **Feestelijk eindgesprek** (Bw)

- 11.00 **Ontmoet de Musici van Morgen**
Masterclass door Izhar Elias (Sg)

- 12.00 **De Nieuwe Oogst**
Lunchconcert met Megan van Uffelen (Sg)

- 13.00 **De Rembrandt van de vioolbouw**
Lezing over Hendrik Jacobs door Hubert de Launay (Bw)

- 14.00 **Haydn III: Meesterverteller Haydn**
Haydn-cyclus door het Dudok Quartet Amsterdam (Bw)

‘Ik kende Kampen niet tot de eerste editie vorig jaar, *maar het is echt een perfect festivalstadje*’ - Marie-Louise de Jong

Tekst: Hans Laroes

Marie-Louise de Jong is het ‘nieuwste’ lid van het Dudok kwartet, maar nieuw is relatief: ze kwam er in 2017 bij en maakt dus alle successen van Dudok mee: de steeds groter wordende internationale faam, de prachtige reviews van de albums waarvan Dudok er nogal wat heeft uitgebracht. De laatste in februari van dit jaar, toen Dudoks Tchaikovsky-cyclus werd voltooid met een tweede CD. Relatief kort voor de Muziekdagen van Kampen dus, zoals de eerste CD vorig jaar net voor de Muziekdagen van 2024 uitkwam. Beide CD’s werden hooggewaardeerd, niet in de laatste plaats in Nederland, maar zeker ook over de grenzen.

‘Ik hoop dat mensen naar mijn concert komen met het idee *-ik weet niet zo goed wat er gaat gebeuren*’

Wat is voor jou grenzeloos aan het concert dat jij samenstelt?

‘Judith kwam er mee en het was snel duidelijk dat het thema nogal actueel is. Kijk naar wat er aan de hand is in Gaza. Het is ook de tijd, en zo kwam ik tot mijn thema, dat de hele MeToo-beweging ontstond. Hoe scherp moet je je grenzen stellen?’

Grenzeloos is per definitie ook grenzen overschrijdend. Jij bent de eerste de er deze actualiteit aan verbindt.

‘Ik wil het niet alleen zoeken in het verschrikkelijke grensoverschrijdende, maar ook over de grenzen kijken. Dat is voor mij ook heel positief. Vrij snel bij het bedenken hadden we het erover dat grenzeloos ook wel een negatieve connotatie heeft: als je over de grenzen gaat ben je bandeloos. Dat was in mijn hoofd helemaal niet opgekomen. Het gaat voor mij over mogelijkheden zien.’

Hoe vertaal je dat naar je concert?

‘Ik hoop dat mensen met een niet al te gefixeerd idee naar mijn avond toekomen. In de klassieke muziek heb je heel vaak het idee -ik ga vanavond naar een Mahler-concert, ik heb de CD, ik wéét wat ik ga horen, dat herken ik en dat vind ik prettig. Ik heb ook één stuk dat heel herkenbaar is, maar ik wil juist dat de mensen naar het concert komen met een ander idee ‘ik weet niet zo goed wat er gaat gebeuren.’

Maar hoe doe je dat dan?

‘We verklappen een beetje wat er op het programma staat, maar niet te gedetailleerd. Er zit bijvoorbeeld een stuk bij van een Finse componist, voor gitaar en blokfluit. De ‘blokfluit’ van Erik Bosgraaf is een PVC-buis. Daar hebben we het samen met de andere elftallleden. We hebben alle gastmuzikanten gevraagd welke stukken ze graag willen spelen die bij het thema passen.’

Glimlachend: 'Dit stuk is heel geschikt voor het concert en óók nog leuk om naar te luisteren, da's wel prettig.'

'En ik denk dat ik een manier heb gevonden om het publiek ook mee te laten doen, ergens in mijn concert, maar dat moet echt een verrassing blijven. Op die manier kan die vierde muur die er heel vaak is tussen de muzikanten en het publiek verder vervagen.'

Is dit de essentie van jouw concert?

'Het is een mix voor mij. Ik speel bijvoorbeeld ook het stuk *Stranger* van Garth Knox, componist en altviolist, die zoekt uitersten, verzint eigenlijk nieuwe speels-tijden, zonder dat hij de muziek uit het oog verliest; het blijft aangename muziek om naar te luisteren.

Dat stuk speel ik samen met Marleen (Wester, de tweede violist van Dudok -red.), met viola d'amore. Daar hoort een weer andere manier van spelen bij. Er zijn dus heel wat verschillende manieren om over de grens heen te gaan.'

Hoe experimenteel is jouw concert in vergelijking met de andere avonden?

'Ik denk dat dat wel meevalt. Als je nu hoort over een PVC-buis en andere speeltechnieken, dan denk je dat misschien. Het grote stuk, de *Verklärte Nacht* van Schönberg, is een stuk van een half uur dat je één van de 'krakers' van de avond zou kunnen noemen. Dat is echt een gangbaar festivalstuk.

Verklärte Nacht is geschreven vóórdat Schönberg de grens tussen tonale naar atonale muziek overschreed. Ik probeer, niet in de zin van een compromis, een balans te zoeken.'

Je noemde 'grenzen overschrijden'. Hoe is dat terug te vinden in jouw concert?

'In 2018 zijn we begonnen met een project over Artemisia Gentileschi (1593-1653 -red). Zij was een Italiaanse schilderes die zelf grensoverschrijdend gedrag meemaakte en die wraak nam in haar schilderijen. We hebben toen muziekstukken gekozen die bij dit verhaal passen en een deel daarvan laten we hier horen: vier hele korte renaissancestukjes die allemaal een relatie hebben met het thema. Ze zijn alle vrij heftig, waarvan eentje door een vrouwelijke componist geschreven in die tijd, ook

vrij bijzonder. Ik ga niet direct het verhaal van Artemisia vertellen, niet op zo'n nadrukkelijke manier. Het is meer mijn inspiratie om tot mijn programmakeuze te komen. En het werkt fantastisch met Elisabeth (Hetherington, sopraan - red), die dit zo mooi zingt. Dus alleen al daarom wilde ik deze stukken graag meenemen.'

Het moet echt geweldig zijn om binnen de grenzen van jouw festival je eigen keuzes te kunnen maken.

'Ja. Het was het idee van Emma (Quilligan -zakelijk leider van de Dudok Muziekdagen - red.). Ze zei: 'Jullie zijn met elkaar zo één, zo'n organisme. Wie zijn jullie los van elkaar?'

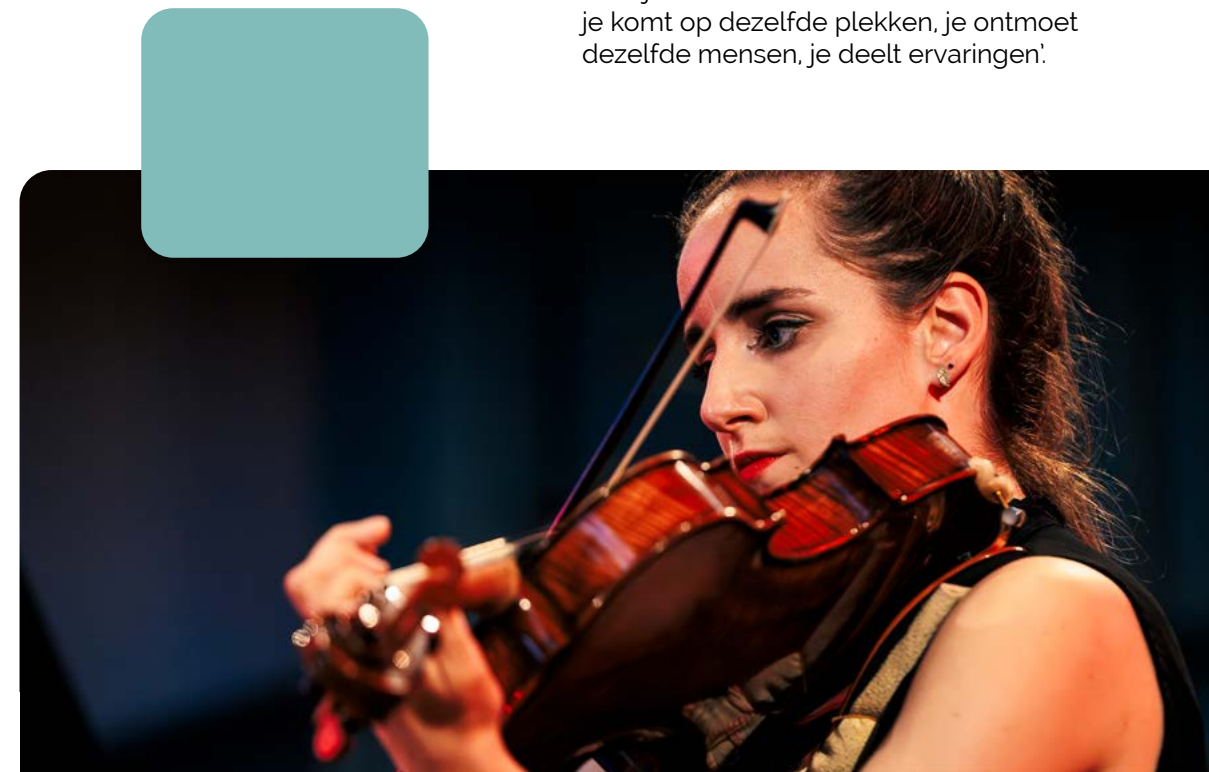
'De hoofdconcerten zijn, net als vorig jaar, vier echt heel verschillende concerten die we individueel samenstellen. Je hoort in de avonden terug dat we vier verschillende persoonlijkheden zijn met onze eigen muzikale voorkeuren.'

Kun je zeggen dat juist zo'n festival met al die vrijheden doorwerkt in je andere werk, de andere concerten, de albums die je maakt?

'Ja, ik denk het wel. Ik denk dat dat over een tijdje nog duidelijker wordt. Het is belangrijk om je individuele stem te blijven ontwikkelen. Je bent met z'n vieren, je wordt een soort eenheid, en op deze manier maken we het elkaar op een goeie manier moeilijker. We krijgen voor onszelf duidelijker wat we kunnen en willen. Het is ook goed om te denken: 'ik ben er nog niet, het is nooit goed genoeg.'

Maakt het wat uit dat de Muziekdagen in Kampen worden gehouden?

'Ik kende Kampen niet echt, tot niet zo heel lang geleden, maar het is echt een perfect festivalstadje. Ideaal met al die kerken, al die plekken waar je grote en kleine concerten kunt geven en je elkaar steeds tegenkomt. Ik herinner me van vroeger het Orlandofestival in Kerkrade, dat in een klooster werd gehouden en waar je een week tussen de muren zat. Dan was je een kleine gemeenschap met alleen maar de muziek en de mensen. Dit is vergelijkbaar, al zit je nu niet binnen de kloostermuren: je komt op dezelfde plekken, je ontmoet dezelfde mensen, je deelt ervaringen.'

Beethoven was ook ooit 'nu'

Tekst: Joey Roukens

Eigenlijk is het heel vreemd dat er überhaupt een term bestaat als 'nieuwe klassieke muziek' of 'hedendaagse muziek'. Alle klassieke muziek is immers ooit geschreven als 'hedendaagse muziek': Beethoven en Schubert waren in hun eigen tijd 'hedendaagse componisten' die 'nieuwe muziek' schreven voor het publiek van toen. Dat publiek kende het onderscheid dat wij tegenwoordig maken tussen oude klassieke muziek en nieuwe of hedendaagse muziek echter nog niet, omdat de muziek die toen klonk hoofdzakelijk nieuwe muziek was.

Weliswaar leidde Felix Mendelssohn in 1829 al een uitvoering van de toen honderd jaar oude Matteüspassie van Bach, maar zulke uitvoeringen van oudere werken waren eerder uitzondering dan regel. De focus lag in die tijd vooral op het uitvoeren van nieuw gecomponeerde werken. Deze situatie bleef grotendeels bestaan tot in de twintigste eeuw – een eeuw waarin veel zou veranderen voor de klassieke muziektraditie. Het was een eeuw waarin de klassieke muziek niet alleen radicaal veranderde qua klank en esthetiek (eerst met het loslaten van de tonaliteit door Schönberg en de zijnen; later met het naoorlogse hoogmodernisme van componisten als Boulez, Stockhausen en Xenakis), maar ook wat betreft de verhouding tussen oude en nieuwe muziek. Er ontstond een curieuze situatie waarin componisten uit het verleden veel vaker werden uitgevoerd dan componisten van de eigen tijd.

Deels zal dit te maken hebben gehad met het feit dat de hedendaagse muziek onder invloed van het dominante naoorlogse modernisme uiterst complex, specialistisch

en – vooruit, dat woord dan maar – ontoegankelijk werd, en daarmee voor veel luisteraars en musici ondoorgrondelijk. Het lijkt dan ook geen toeval dat de popmuziek (zoals wij die kennen) ongeveer in dezelfde tijd opkwam als waarin de hedendaagse klassieke muziek steeds specialistischer en ontoegankelijker werd. De popmuziek bood een alternatief soort 'hedendaagse muziek' die veel directer te verstaan was dan de muziek van de naoorlogse modernisten. Dit heeft ertoe geleid dat de popmuziek overweldigend groot werd, terwijl de nieuw gecomponeerde klassieke muziek een steeds marginalere culturele rol ging spelen.

Ik erken dat het modernisme enkele bijzondere meesterwerken heeft opgeleverd, maar het was mijns inziens in expressief opzicht een vrij beperkte esthetiek die – dat valt moeilijk te ontkennen – veel luisteraars heeft vervreemd van de nieuwe klassieke muziek. Een esthetiek ook die vooral actueel en relevant was direct na de Tweede Wereldoorlog, toen kunstenaars wilden afrekenen met het verleden en vonden dat alles anders moest. Inmiddels zijn we echter ruim driekwart eeuw verder en leven we in een totaal andere tijd: een snel veranderende, gefragmenteerde tijd waarin grenzen vervagen, waarin popmuziek een allesoverheersende plek inneemt en waarin vrijwel alle denkbare muziek met een paar muisklikken beschikbaar is.

De muziek die ik schrijf sluit aan bij deze tijdsgeest. Enerzijds is dat een bewuste keuze: een streven naar muziek die voor mij relevant is in deze tijd. Anderzijds is het iets natuurlijks, want als componist ben je

het product van je eigen tijd en cultuur. Het is dus onvermijdelijk dat de hedendaagse muziek van nu anders klinkt dan die van 1970 of 1920. Mijn muziek is overwegend tonaal, bevat pop-elementen, maar omarmt ook laatromantiek, minimalisme en renaissance-polyfonie – om maar enkele invloeden te noemen.

Als jongen van twaalf wilde ik al klassiek componist worden, omdat klassieke muziek me zo diep wist te raken en me een voldoening gaf die ik niet vond in andere muziek, ook al groeide ik óók op met popmuziek. Maar wat Beethoven, Stravinsky en John Adams deden: dát wilde ik ook kunnen! Zoals ik toen, zijn er ongetwijfeld nu weer jongens (en meisjes) met dezelfde droom. En zolang er mensen zijn die die drang voelen om zich uit te drukken via het componeren van 'klassieke' muziek – dat wil zeggen: tot in detail genoteerde muziek voor 'klassieke' instrumenten en ensembles – zullen er ook nieuwe klassieke componisten blijven bestaan.

Op dit moment dreigt de klassieke muziek echter te verworden tot een museum met een klein aantal bewezen meesterwerken uit het verleden die steeds opnieuw worden uitgevoerd. Niets ten nadele van die geweldige canon, maar de klassieke

muziek heeft alleen toekomst als levende traditie als zij zich niet uitsluitend op het verleden richt, maar ook op het heden en het onbekende. Dat kan alleen als er, naast nieuwe componisten, ook musici en ensembles blijven bestaan die geïnteresseerd zijn in het uitvoeren van nieuwe en onbekende muziek – en bereid zijn dat ook daadwerkelijk te doen.

Het Dudok Quartet Amsterdam is zo'n ensemble, en ik zie het als een groot voorrecht dat zij zich inzetten voor mijn muziek. Voor hen is het spelen van hedendaagse muziek niet wezenlijk anders dan het spelen van Beethoven of Tsjaikovski: ze benaderen het met dezelfde overgave en toewijding. Want in feite doen hedendaagse componisten nog steeds hetzelfde als de componisten van vroeger – alleen met andere noten.

Joey Roukens is een Nederlandse componist van hedendaagse klassieke muziek. Tijdens het concert *Grenzeloos II: Grensvlakken* klinkt zijn compositie *In Transit*, waarin beweging, verandering en grenzeloosheid samenkomen.

5 Vragen over *het elftal* aan David Faber

Tekst: Frank den Hartog

1 **Welke link is er volgens jou te leggen tussen het thema grenzeloos en de artiesten die tijdens de muziekdagen optreden?**

'Alle musici in ons elftal zijn op hun eigen manier grensverleggend. Sommigen doen dat door de grenzen tussen stijlen te laten vervagen – zoals Xavi Torres, die zich moeiteloos tussen klassiek en geïmproviseerde muziek beweegt – anderen door hun instrument of rol op een onverwachte manier in te zetten. Juist in die verscheidenheid laten ze horen hoe rijk het muzikale landschap is als je over grenzen heen durft te kijken.'

2 **De artiesten die vorig jaar meededen aan de muziekdagen staan dit jaar niet in het programma. Hoe is de keuze tot stand gekomen om dit jaar met een nieuw elftal musici te werken?**

'De Dudok Muziekdagen zijn geen optelsom van losse concerten, maar een tijdelijke gemeenschap. We willen onze muzikale wereld elk jaar verder uitbouwen, maar elke groep brengt z'n eigen dynamiek en chemie mee. Doordat we het gesprek over het centrale thema elk jaar met andere musici voeren, verdiept het festival zich jaarlijks. Na een jaar of vijf willen we ook wel mensen terugvragen.'

3 **Wat maakt deze muzikanten volgens jou bijzonder en hoe sluiten zij aan bij de visie van de Dudok Muziekdagen?**

'Ze zijn niet alleen virtuoos, maar ook nieuwsgierig en genereus. Ze nemen hun publiek serieus en durven muzikaal risico's te nemen. Zo passen ze precies bij de Dudok Muziekdagen zoals wij ze voor ons zien: een plek waar je als luisteraar wordt uitgedaagd én omarmd.'

4 **Hoe brengen deze musici het thema grenzeloos tot leven met hun uiteenlopende stijlen en achtergronden?**

'Ze brengen het thema letterlijk in de praktijk: door samen te spelen met mensen uit totaal andere muzikale werelden verkennen ze elkaars grenzen. Soms schuurt dat, soms verrast het, maar altijd ontstaat er iets wat je in je eentje nooit had kunnen bedenken. Wij creëren de omstandigheden waarin die ontmoetingen kunnen plaatsvinden, en nemen zelf ook deel aan het experiment, door als muzikale individuen naar voren te treden in plaats van puur als strijkkwartet.'

5 **Welke muzikale beleving hoop je dat het publiek ervaart door de bijzondere combinatie van deze musici?**

'Verwondering. De ene keer door de intensiteit van een kamermuziekklassieker, de volgende keer omdat een onverwachte combinatie je ineens in je hart treft. We hopen dat mensen naar huis gaan met het gevoel dat virtuositeit, creativiteit, traditie en experiment geen omheinde gebieden vormen maar elkaar juist versterken.'

Klassieke muziek voor beginners

Tekst: Sander Zwiep

Je hebt het vast weleens meegemaakt. Na een lange reis arriveer je op je vakantiebestemming. Je zet je koffers neer en kijkt om je heen. En nu? Hoe oriënteer je je in een ver en vreemd land met een eigen taal, een eigen volksaard, eigen maniertjes en conventies? De eerste periode neem je alle nieuwe indrukken in je op, maar voor je het weet vind je je weg en duik je in een bruisende nieuwe wereld. Dus welkom! Welkom in de wereld van de klassieke muziek. Laat me je kort uitleggen welke heerlijke bestemmingen er op je wachten.

Kom je voor je rust? Laaf je dan aan Erik Satie, Frédéric Chopin of Federico Mompou. En als rust af en toe mag worden afgewisseld met een uit zee opdoemende kathedraal: Claude Debussy. Wil je daadwerkelijk een kathedraal bezoeken, misschien een kaarsje branden voor iemand die je mist? Doe dat met een Requiem. Mozart, Fauré, Duruflé, Brahms en (als je van achtbanen houdt) Verdi staan voor je klaar. En als je geen kaarsje maar een modern maar even troostrijk LED-lichtje wenst: *Eternal Light – A Requiem* van Howard Goodall.

Zoek je meditatieve sferen? Dan is de stokoude maar tijdloze zang van Hildegard van Bingen voor jou. Of laat je in trance brengen door Arvo Pärt, Philip Glass en Peteris Vasks. Als je het iets concreter wilt: de honderden cantates van Johann Sebastian Bach. Over de pieken en dalen des levens en altijd met een hoopvolle twist. Geloof je het wel qua religie, maar houd je wel van zang én poëtische diepgang? Bezoek dan Franz Schubert met z'n honderden Lieder op teksten van mensen als Heine, Rückert en Goethe. Goed hè?

Liever geen menselijke stem, maar wel de verfijning van een menselijk gesprek? Aha! Welkom bij het strijkkwartet. De kwartetten van Haydn, Mozart en Beethoven bieden je uren muzikale gespreksstof en zitten vol klinkende snoepjes. O, je wilt niet vier, maar minstens 80 man op het podium? Moet het groots en meeslepend zijn? Prima! De symfonieën van Gustav Mahler en Anton Bruckner en de orkestwerken van Richard Strauss staan voor je klaar. Zo biedt Strauss een mooie Alpen-simulator (*de Alpensinfonie*) en geeft hij je even dat Superman-gevoel (*Ein Heldenleben*). Houd je van Star Wars of andere science fiction, dan kan je naar *The Planets* van Gustav Holst.

Blief je een lekkere beat, muziek waar je voet van mee gaat tikken? Breng dan een bezoek aan een symfonie van Beethoven of een Brandenburgs Concert van Bach. En tikt je voet na die dubbele espresso nogal snel? Leef je dan uit op de *Galop Infernal* van Offenbach, *de Sabeldans* van Katsja-toerjan of *de Vlucht van de Hommel* van Rimski-Korsakov. Om de zaak romantisch af te blussen, nemen we Rachmaninovs Tweede pianoconcert of Tsjaikovski's *Romeo en Julia*. Pure passie.

Of ik niet doorheb dat je juist voor pure stilte komt? Tsja, Debussy zei: "Het is de stilte tussen de noten die de sleutel vormt tot alle muziek". Als we dan zelfs de noten weglaten, heb ik hierbij mijn laatste tip: *4'33"* van John Cage.

“Grenzeloos? Ik denk dat het mijn idee was”

Tekst: Hans Laroes

Judith van Driel is de eerste violist van het Dudok Amsterdam Quartet. Judith vertelt glimlachend over haar grenzen en ongemak. Over haar uitwerking van het thema 'Grenzeloos' in het door haar zelf samengestelde concert, en haar ideeën over wat goed is, wat presteren is en wanneer eisen en verwachtingen in de weg komen te zitten.

“Mijn concert wordt eigenlijk een soort concoursachtige setting. Iedereen gaat iedereen gaat het zo'n beetje het moeilijkste spelen wat op zijn of haar repertoire staat. Heb je iets heel moeilijks, heb ik gevraagd, iets waarvan je echt zegt -dat is een grote uitdaging...? Dat vind ik heel spannend.

Ik ga bijvoorbeeld het vierde Brandenburger Concert van Bach spelen, met twee blokfluiten. Zit een jong talent bij van 15 jaar, van de Sweelinck Academie, en de blokfluitspeler Erik Bosgraaf. En ik. Het gaat om een van de snelste vioolpartijen die ooit is geschreven. Of het allemaal gaat lukken? Dat weten we dus niet.

Ik wil eigenlijk de vraag onderzoeken: waar zijn we mee bezig? Het is natuurlijk ook voor het publiek heel leuk, zoveel virtuositeit. Daar zit zeker iets in. Maar de keerzijde voor de musici, waar je als publiek niet veel van meekrijgt, is de vraag of je alleen maar aan het presteren bent, en niet meer aan het spelen.

Ik denk dat het voor mij pas sinds een jaar of vier echt de goede kant is opgegaan, dus dat heeft best lang geduurd. Ik heb altijd erg gehouden van muziek maken, dat is nooit een punt geweest. Maar ik vond mezelf altijd heel slecht in het maken van opnames, waarvan we er heel veel hebben gemaakt. Het resultaat viel dan wel mee, maar het proces was een drama. En ik heb gedacht: als het zo moet, dan vind ik het niet meer leuk. Ik haalde mezelf dan zo onderuit, en daarmee de rest van het kwartet eigenlijk ook. Het was gewoon moeilijk om dat leuk te houden. Door al die microfoons in die studio's, en het feit dat je alles heel vaak over moet doen. Tien uur per dag moet je er zijn en een muzikale topprestatie neerzetten.

Het heeft natuurlijk ook te maken met de docenten die je hebt gehad en de hele cultuur waarin je opgroeit.

Dat je in een kwartet zit helpt en helpt ook niet tegelijkertijd. Je hebt elkaar om je aan

op te trekken. Marleen, David en ik hebben veel concoursen gedaan toen we studeerden. Tijdens die periode was de druk ook wel erg groot. Aan de ene kant, als iemand heel erg zenuwachtig was, dan waren er altijd wel drie om haar of hem een beetje op te vangen. Maar we legden de lat ook wel heel erg hoog voor elkaar. Dat waren we gewend. We hoorden het ook van onze docenten: 'zijn jullie wel streng genoeg voor elkaar?'

Je hebt eigenlijk continu het gevoel dat je nog iets meer van elkaar en jezelf moet eisen. Daar hebben we ook onze eigen weg in moeten vinden: wanneer vinden wij het zelf goed? Het ging me in de weg zitten hoe negatief ik eigenlijk was. Ik ben flink aan mezelf gaan werken. We hebben gelukkig in de afgelopen jaren heel wat mensen leren kennen die ons juist op dat pad verder hielpen.

Ik heb bewust gekozen om de *Chaconne* van Bach te spelen, juist omdat ik dat best wel spannend vind en omdat ik het publiek ook wel een beetje wil meenemen in mijn persoonlijke proces. Ik hoop dat het goed gaat, en ik weet ook dat het mijn versie gaat worden. Niet iedereen zal dat even mooi vinden, en misschien gebeurt er wel wat of gaat het uit m'n hoofd niet goed. Dat heb ik heel bewust opgezocht. Ik weet niet of het ik het wel leuk vind tijdens het concert, al zal ik achteraf wel opgelucht zijn.

Iedereen die meedoet, alle musici, die ken ik allemaal vrij goed. Het zijn allemaal fenomenale spelers. En toch, iedereen heeft last van het imposter-syndroom, oftewel het oplichtersyndroom. Je kan op een podium staan en plots denken: 'Waarom zitten al die mensen hier? Voor mij? Wat doe ik hier?' Al die schijnwerpers die op je staan... het gekke is dat je er toch ook zelf

voor kiest. Musici zijn rare mensen, op een podium staan is doodeng, en toch wil je het, steeds weer.

Het eerste festival vorig jaar heeft bewezen dat onze ideeën uitkwamen, dat het werkt. De sfeer was zo goed, allemaal goeie vrienden van elkaar. We hoopten het echt, en het gebeurde: allemaal hele goeie muziek, maar vooral mensen die met elkaar muziek maken, samen spelen, en daar horen de luisteraars het publiek, ook bij. Contact maken met het publiek, jezelf laten zien, vinden we heel belangrijk.

Grenzeloos? Ik denk dat het thema mijn idee was. Ik was de *Chaconne* opnieuw aan het instuderen en liep tegen mijn eigen grenzen aan. Ik vond het niet goed genoeg. Er hangt zo'n aura om dat stuk heen. Nadenkend kwam ik op de vraag: waar liggen eigenlijk de grenzen van wat je kan, en wat wil je daar eigenlijk mee? Waarom wil je zoiets?

Zo kwam ik bij mijn concert. Waar liggen de grenzen van het menselijk kunnen? Waar eindigt muziek als spel en wordt het topsport?

Wij werken als kwartet in een traditie. Opgeleid om het net zo goed te doen, of beter, als je voorgangers. Dan wordt het een kunstje: een heel technisch verhaal waarbij je eigenlijk de muziek uit het oog verliest, en jezelf. Dan ga je vasthouden en controleren en kom je uiteindelijk nergens.

“We werken wel binnen de traditie maar niet binnen de conventies.”

Het is ons plan met het festival door te gaan. Dat is spannend, het is er in deze tijd niet makkelijker op geworden, maar het is een kwestie van volhouden. Dat hebben we met het kwartet ook geleerd. We willen over de komende jaren een steeds diverser publiek naar ons toetrekken, hier in Kampen. Dat doen we dit jaar al, onder meer met schoolconcerten en een workshop met de AZC-band. Steeds een beetje uitbreiden, verder bouwen, met vertrouwen: het festival was vorig jaar al precies wat we hadden gehoopt.

De paradox is natuurlijk dat grenzeloosheid helemaal niet bestaat. Je loopt altijd ergens tegen een grens aan. Dat is ook goed. Muziek is ook alleen maar goed als er grenzen zijn. Ik denk dat ieder mens bezig is grenzen op te zoeken en soms erover te gaan om er zo achter te komen dat je de grens al had bereikt.

Als je in je eentje een pianostuk moet voorbereiden, dan heb je alleen jezelf. Met z'n vieren is dit eigenlijk een grote zoektocht. We zijn er veel mee bezig en soms is het lastig: hoe breng je al die verschillende persoonlijkheden bij elkaar en zorg je ervoor dat niemand over z'n eigen grens gaat? Het moet voor iedereen organisch blijven: met de groep iets ontwikkelen zonder jezelf te verliezen.

Grenzen verschuiven op een heel natuurlijke manier. Hoe meer je ermee bezig bent en hoe langer we bij elkaar zijn, hoe meer we een eigen gezicht krijgen. Het is vaak pas achteraf te zien wat er is gebeurd, dat de grens plotseling ergens anders ligt.

Je merkt dat er sommige dingen zomaar anders zijn gaan klinken; dat ontdek je als je oude opnames van jezelf terug hoort. Het is alsof je een oude foto van jezelf ziet: je herkent jezelf maar het is toch anders. En dan heb je pas door wat er in de tussentijd is gebeurd.

“Bij een concert staan musici onder **hoogspanning** – die toegift is een uitlaatklep”

Tekst: Bas van Putten

De kers op de taart, schreef Marnix Bilderbeek in NRC, over de toegift bij een klassiek concert. Één terecht voorbeeld: Soms is de kers meer een goedmaker, pleister op de wonde van een minder succesvol optreden.

Het zegt iets over het concertritueel dat het die uitlaatklep nodig heeft. De strijd is gestreden, de prestatiedruk van de ketel, het succes verzilverd of de schuld vereffend. De toegift is, ongeacht haar voorgeschiedenis, vaak een zucht van verlichting.

Het concert is een weldaad, maar niet per definitie voor de speler. Ze bestaan, de podiumbeesten, voor wie optreden de bevrijdende explosie is van stressvrije speeldrang. Maar voor veel musici is de gang naar het podium een hel, ook en misschien juist voor de grootheden die ver boven de stof staan. Zij vinden, met hun uitzonderlijke inzicht en techniek, vaak de verborgen uithoeken die voor mindere goden onzichtbaar blijven, en staan voor de complexe opgave om hun voorstellingsvermogen nieuw licht te laten werpen op

Tijdens het slotconcert *Grenzeloos IV: Grenzeloze Virtuositeit* verkennen Judith van Driel en haar collega-musici de uiterste fysieke en muzikale grenzen. Schrijver, essayist en muziekcriticus **Bas van Putten** werpt een blik op de keerzijde van die grenzeloze inzet.

alle facetten van het meesterwerk. Daarom sloopt faalangst soms de besten. De bloednerveuze Vladimir Horowitz, een van de grootste pianovirtuozen, betreedt in 1965 na een pauze van twaalf jaar lijkleek Carnegie Hall. Zijn recital wordt een triomf, maar bij een paar mislagen en een bijna-catastrofe in Schumanns *Fantasie in C* houdt een zaal vol prominente vakbroeders de adem in. Later zegt hij: „Ik dacht: misschien zak ik op het podium wel in elkaar.” Achttien jaar later raakt de psychisch kwetsbare pianist tijdens een recital in Japan langdurig de weg kwijt.

Dan dirigenten, de onaantastbare maestro's. Bij zijn debuut bij de Berliner Philharmoniker in 1989 blijkt Carlos Kleiber, een van de begaafdste dirigenten ooit, ongebruikelijk met links te slaan; zijn rechterhand siddert zo heftig dat hij hem in een soort kramp tegen zijn lichaam drukt. Kleibers podiumvrees en perfectionisme fnuiken de staart van zijn carrière. De angst om niet aan zijn normen te voldoen neemt de overhand.

Voor de 'gewone' orkestspeler is de druk niet minder, al lijkt zijn taak klein. Eén slecht getimede bekkenslag kan een Mahlersymfonie vernietigen, niets zo kwetsbaar als pathos. Na zo'n catastrofe kan de boosdoener zich niet achter het collectief verschuilen. De klassieke muziekcultuur is een angstcultuur waarin het slachtoffer ook dader is: Zijn fout wordt niet veroorzaakt door terreur van buitenaf maar door zijn eigen angst. Het taboe-beladen gebruik van stressverlagende bètablokkers is geen uitzondering. Volgens onderzoek lijdt meer dan 40 procent van de musici aan podiumvrees.

Dat is niet gek. De uitvoering van Chopins *Etudes* of het *Violoonconcert* van Tsjajkovski vergt enorme technische en mentale vaardigheden waarop solisten sinds hun jeugd hebben geoefend met een discipline die weinig mensen kunnen opbrengen. Voor deze groep blijft het concert een examen, een beproeving. De opdracht is voor het publiek de spreekbuis van het hogere te zijn. Noblesse oblige: wie op de grote podia verschijnt als duurbetaalde buikspreker van goden wil en mag niet falen. Anderzijds is een feilloos uitgevoerde exercitie geen garantie voor succes. Het publiek bejubelt middelmaat even vurig als het eenmalige. „Das Publikum ist wie ein Schwein,” zei pianist Arthur Schnabel, „es frisst alles, sogar das Gute.” Juist daarom waagt de virtuoso de gok. Hij wil de onverschilligheid van zijn gehoor breken.

Maar dan komt het publiek, de criticus die toetst aan technische en muzikale maat-

staven. De luisteraar wil waar voor zijn geld, de pers een foutloze vertoning. Wie faalt, wordt niet teruggevraagd. Logisch, maar wat een ongezonde toestand, wat een perverse druk. Muziek zou niet de wedstrijd moeten zijn die het muzikleven ervan gemaakt heeft. Op zo'n competitief speelveld ontstaat bovendien snel eenvormigheid als uitvoerenden op safe gaan spelen om aan algemene verwachtingen te voldoen.

In elke tijd bestaat consensus over hoe muziek moet klinken. Die verandert met de jaren, maar heeft een uniformerende impact op de klassieke muziekcultuur. In die evolutie speelt de musicus een half actieve, half passieve rol. Terwijl hij officieel de toon bepaalt, is hij de speelbal van expressieconjuncturen die de grenzen voorschrijft. Een dissident moet van staal zijn. Eigenheimers als Glenn Gould en Nikolaus Harnoncourt moesten door een muur van weerstand voor ze erkenning vonden als de baanbrekende figuren die ze voor de evolutie van de uitvoeringspraktijk zijn geworden. Daarom trok Gould zich vroeg terug uit de concertzaal, en klinkt zoveel muziek in concertzalen op hoog niveau hetzelfde.

Tegen die achtergrond is de toegift een tragisch fenomeen, een vluchtheuvel voor conformisme. Zelfs daar is geen meester veilig voor zijn spoken. In Utrecht zag ik in 1989 pianist Jorge Bolet de weg kwijtraken in een toegift. Nooit vergeet ik hoe ik die schitterende musicus „I'm terribly sorry” hoorde stamelen. Daar zag ik de werkelijkheid van het slappe koord, waarop grote mensen een leven lang balanceren.

Programmainhoud het repertoire

donderdag 22 mei

GRENZELOOS I: HET ONBEREIKBARE

Samengesteld door David Faber, cellist Dudok Quartet

Musici: Dudok Quartet Amsterdam, Olga Pashchenko, Elisabeth Hetherington, Erik Bosgraaf, Izhar Elias, Xavi Torres, Ramon Lormans, James Oesi, Otilka Kwartet

A. Schoenberg (arr. M. Knigge)

Gurre-Lieder - Orchestervorspiel

A. Schönberg

Strijkkwartet nr. 2 op. 10 - IV. "Entrückung",
sehr langsam

L. van Beethoven

An die ferne Geliebte, op. 98

X. Torres

Two Beethoven Reflections

M. Knigge

De Chroniqueur

O. Messiaen (arr. I. Elias)

Quatuor pour la fin du temps - "Louange à
l'Éternité de Jésus"

vrijdag 23 mei

I WANT TO SHOW THE WORLD

Concert door Elisabeth Hetherington & Asako Ueda

J. Dowland

In darkness Let me Dwell
Can she Excuse my wrongs
Sir Robert Sidney, His Galliard

G. Caccini

Amarilli mi bella

Anonymous

Sta Note mien yava

B. Tombonino

Su, su leva alza le ciglia

R. Ballard

Entre de Luths

P. Guédron

Ce penser qui sans fin
Bien qu'un cruel martire

Barbara

La Mal de Vivre

A. Holborn

My Heavy Sprite

C. Roan

Good Luck Babe

C. Calvi

Espanoletta

Anonymous

Vuestros Ojos tienten d'amor

J. Dowland

Now, oh Now, I Needs Must Part

HAYDN I: GRENZELOZE SPEELSHEID

Haydn-cyclus door het Dudok Quartet

J. Haydn

Strijkkwartet in A-groot, op. 20 nr. 6

I. Allegro di molto e scherzando

II. Adagio, cantabile

III. Menuetto - Trio

IV. Fuga a tre soggetti. Allegro

Strijkkwartet in D-groot, op. 20 nr. 4

I. Allegro di molto

II. Un poco adagio e affettuoso

III. Menuetto alla zingarese - Trio

IV. Presto scherzando

GRENZELOZE DIALOOG

Concert door Olga Pashchenko

F. Mendelssohn (Felix)

Lieder ohne Worte, Op.19B

Molto allegro e vivace, MWV U 89

Poco agitato, MWV U 90

Lieder ohne Worte, Op.30

Allegro tranquillo, Venetianisches

Gondellied, MWV U 110

Allegro di molto, MWV U 77

F. Mendelssohn-Hensel (Fanny)

Vier lieder für das pianoforte, Op.2

Andante, H.301

Villa Mills. Allegretto grazioso, H.357

F. Mendelssohn (Felix)

Lieder ohne Worte, Op.38

Allegro non troppo, MWV U 115

Agitato, MWV U 137

Lieder ohne Worte, Op.62

Andante maestoso, MWV U 177

Andante con moto, Venetianisches

Gondellied, MWV U 151

Allegretto grazioso, Frühlingslied, MWV U
161

Lieder ohne Worte, Op.67

Allegro leggiero, MWV U 145

Presto, Spinnerlied, MWV U 182

GRENZELOOS II: GRENSVLAKKEN

Samengesteld door Marleen Wester, tweede violist Dudok Quartet

Musici: Dudok Quartet Amsterdam, Olga Pashchenko, Elisabeth Hetherington, Erik Bosgraaf, Izhar Elias, Xavi Torres, Ramon Lormans, James Oesi, AZC Band

L. Boccherini

Fandango

I. Moscheles/M. Giuliani

Grand duo concertant, II Scherzo Vivace

M. Smetanin

Spin (o) | Ugly Pug

G. Dufay

Adieu ces bons vins de Lannoys

C. Swart

Streng

J. Roukens

In Transit

S. Reich

Clapping music

Ş. Xwedêda

Perî

J. Solano/Taroub

Ya Siti Ya Ghetyara

X. Torres

improvisatie

P. Vasko

Bass Trip

L. Boulanger (arr. M. Knigge)

Clairières dans le ciel (selectie)

zaterdag 24 mei

HAYDN II: DRAMA!

Haydn-cyclus door het Dudok Quartet

J. Haydn

Strijkkwartet in G-klein, op. 20 nr. 3

I. Allegro con spirito

II. Menuetto: Allegretto - Trio

III. Poco adagio

IV. Fuga a 4 soggetti: Allegro

Strijkkwartet in F-klein, op. 20 nr. 5

I. Allegro moderato

II. Menuetto - Trio

III. Largo

IV. Finale: Fuga a 2 soggetti

EEN PIANIST OP REIS

Concert door Havi Torres

X. Torres

Liederen en improvisaties op Beethoven,
Sjostakovitsj, jazzstandards en originele
composities

ADORATION

Concert door James Oesi & Djuwa Mroivili

G. Gershwin (arr. J. Oesi)

3 Preludes: Nr. 1, Allegro Ben Ritmato E Deciso

3 Preludes: Nr. 2, Andante Con Moto

3 Preludes: Nr. 3, Agitato

F. Price (arr. J. Oesi)

Adoration

A. Dvořák (arr. J. Oesi)

4 Romantic Pieces, Op. 75: Nr. 1, Allegro

Moderato

E. Granados (arr. J. Oesi)

Spanish Dance, Op. 37: Nr. 5, 'Andaluza'

A. Dvořák (arr. J. Oesi)

Humoresque, Op. 101: Nr. 7

J. Brahms (arr. J. Oesi)

Hungarian Dance Nr. 1

Hungarian Dance Nr. 6

Hungarian Dance Nr. 7

Hungarian Dance Nr. 5

W.G. Still (arr. J. Oesi)

A Deserted Plantation, Nr. 1, 'Spiritual'

R.N. Dett (arr. J. Oesi)

In the Bottoms: II. His Song

Trad. (arr. J. Oesi)

Steal Away

S. Coleridge-Taylor (arr. J. Oesi)

24 Negro Melodies, Op. 59: No. 10, Deep River

DUO DI FOLLIA

Concert door Izhar Elias & Erik Bosgraaf

Div.

Selectie van volksmelodieën uit de 17e en 18e eeuw

T. Takemitsu

Toward the Sea I: The Night
Toward the Sea II: Moby Dick
Toward the Sea III: Cape Cod

J. van Eyck

Psalm 118

A. Auvinen

Nulla Salus

P. Phalèse

Pavane et Gaillarde des Bouffons
Fantasie
Pavane

G. Sanz

Folia
Españoleta
Canarios

G. Manca

Duo di Follia

M. Pisati

Orologio a onde

N. Sato

Promise (twenty more years)

L. Houtkamp

For Fearless Ears

J. Tamminga

20 seconds or less

M. de Roo

Point

E. Bosgraaf

Zijn we nou iets opgeschoten?

M. Smetanin

Izarik

L. Cori

Momentum

J. van Eyck

Repicavan
Bocxvoetje
Boffons

GRENZELOOS III: VOORBIJ DE GRENS

Samengesteld door Marie-Louise de Jong, altviolist Dudok Quartet

Musici: Dudok Quartet Amsterdam, Elisabeth Hetherington, Erik Bosgraaf, Izhar Elias, Xavi Torres, Ramon Lormans, James Oesi, Loes Wijnhoven, Lotte de Vries

J. Psathas

Red Halo

T. Räisänen

Stheno

G. Knox

Stranger

C. Gesualdo

Moro Lasso

G.B. Pergolesi

Stabat Mater

C. Monteverdi

Occhi, un tempo mia vita

B. Strozzi

Che si può fare

A. Schönberg

Verklärte Nacht, Op. 4

zondag 25 mei

HAYDN III: MEESTERVERTELLER HAYDN

Haydn-cyclus door het Dudok Quartet

J. Haydn

Strijkkwartet in Es-groot, op. 20 nr. 1

I. Allegro moderato

II. Menuetto - Trio

III. Affettuoso e sostenuto

IV. Presto

Strijkkwartet in C-groot, op. 20 nr. 2

I. Moderato

II. Capriccio: Adagio

III. Menuetto - Trio

IV. Fuga: Allegro

VIEWS FROM DUTCH TRAINS

Concert door Mallet Collective Duo - Ramon Lormans & Georgi Tsenov

A. Paev

Koploper (2025)

M. Sporck

Desolation (2015)

J. Kruidhof

Op de uitkijk (2025)

A. Sporck

Keep Going (2023)

A. Fiumara (arr. R. Lormans)

Jagged Noir (2017)

J. Sporck

Dubbelspel (2015/2023)

J. ter Veldhuis (arr. Mallet Collective)

Views from Dutch trains (1992)

GRENZELOOS IV: GRENZELOZE VIRTUOSITEIT

Samengesteld door Judith van Driel, eerste violist Dudok Quartet

Musici: Dudok Quartet Amsterdam, Olga Pashchenko, Elisabeth Hetherington, Erik Bosgraaf, Izhar Elias, Xavi Torres, Ramon Lormans, James Oesi, Esra Jonckman

R. Wagner

Tristan und Isolde - Vorspiel

J.S. Bach

Brandenburgs Concert Nr. 4 in G-groot, BWV 1049

G. Ligeti

Continuum

M. Giuliani

Grand Quintet op. 65 - III. Polonaise

K. H. Stockhausen

Tierkreis - Scorpio

E. Bosgraaf

G

T. Johnson

Failing

I. Xenakis

Rebounds b

J.S. Bach

Partita voor viool solo nr. 2 in D-klein BWV 1004 - Ciaconna

Help historische piano's in nood!

Tijdens het Dudok Kamermuziek Festival Kampen staat een historische fortepiano centraal: een vleugel gebouwd door Conrad Graf omstreeks 1836 in Wenen en volledig gerestaureerd door Gijs Wilderom. Het is de favoriet van Olga Pashchenko.

Dit instrument maakt deel uit van de collectie van Stichting Museum Geelvinck; één van meer dan 450 historische toetsinstrumenten: fortepiano's, tafelpiano's, vleugels, harmoniums, klavecimbels enz. Het museum verkeert in nood: het Geelvinck Muziek Museum Zutphen moest in 2019 wijken en enkele weken geleden werd bekend, dat ook het bescheiden Geelvinck Early Piano Museum Amsterdam – waar aankomende fortepianisten van het Conservatorium van Amsterdam studeren – deze zomer wordt wegbezuinigd. Bovendien wordt het depot in Dronten, waar ruim 200 instrumenten opgeslagen staan, in juli opgeheven; er is nog geen vervangende ruimte gevonden en geld voor huur is er niet.

Museum Geelvinck ontbeert structurele overheidssubsidie. De belangrijkste Nederlandse collectie historische toetsinstrumenten valt tussen de wal en het schip. In de afgelopen jaren hebben we van alles geprobeerd, maar we worden van het kastje naar de muur gestuurd. Bij liquidatie van de collectie zullen de instrumenten naar het buitenland verdwijnen. Daarmee verdampt de mogelijkheid dat op deze instrumenten wordt lesgegeven; of dat u er concerten op kunt beluisteren, zoals tijdens dit festival. Wij zijn ten einde raad.

Als u kunt helpen dit acute probleem op te lossen, laat het ons weten.

En het zou helemaal mooi zijn als we in de toekomst ook nog een ruimte kunnen vinden, waar opnieuw een muziekmuseum met een bescheiden concertruimte kan worden opgebouwd; een ruimte waar musici kunnen studeren en de bezoekers kunnen ervaren hoe dit levend muzikaal erfgoed klinkt.

Wij zoeken zo spoedig mogelijk:

- een grote depotruimte, waar wij de instrumenten kunnen stallen
- financiële bijdragen om het transport te kunnen bekostigen
- één of meerdere weldoeners, die ons structureel willen ondersteunen

Help ons te zorgen dat deze instrumenten voor volgende generaties musici behouden blijven!

Contact:

Mail info@geelvinck.nl of bel 0578695670 of 0654794606 (Dunya Verwey)

Stichting Museum Geelvinck
Huize Kolthoorn
Kamperweg 23
8181CS Heerde

www.geelvinck.nl
www.allesvanwaardeisweerloos.nl

COLOFON

HOOFDREDACTEUR
Ruben Raidt

EINDREDACTIE
*Hans Laroes
Emma Quilligan*

MET BIJDRAGES VAN
*Richard Boddeus
Hans Laroes
Frank den Hartog
Anna Enquist
Ruben Raidt
Joey Roukens
Sander Zwiep
Bas van Putten*

VORMGEVING
Rogier Hoeksma

MEDEWERKERS
*Frank den Hartog,
Dion Smeding*

FOTOGRAFIE
*Christein van Hoffen,
Ursela Fotografie,
Nathalie Hennis*

ORGANISATIE
*Stichting Dudok,
Kamermuziekfestival
Kampen*

OPLAGE
500 stuks

dudokmuziekdagen.nl

Onze Partners

Geef je mening en maak kans op **2 gratis tickets** voor de volgende editie!

Scan de QR-code hiernaast of ga naar dudokmuziekdagen.nl/enquete

“The Dudok Quartet Amsterdam have perfected the knack of playing pre-1900 repertoire on awkward gut strings, to the extent that it seems the only way to do it.”

★★★★★ - **The Scotsman**

“The Dudoks bring clarity and light to the process, almost as if they are restoring the original vivid colours of an old master painting.”

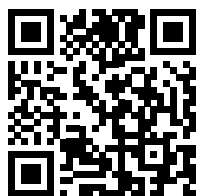
★★★★★ - **BBC Music Magazine**

“Net zo geslaagd zijn vier bewerkingen van deeltjes uit de pianocyclus De seizoenen, met juwelen als de leeuwerik in Maart, of weemoed in Oktober.”

★★★★★ - **De Volkskrant**

“Met de directheid, flexibiliteit en gevoeligheid van darmsnaren onderzoeken we de authenticiteit in Tsjajkovski's kwartetten. We nodigen het publiek uit om ons te vergezellen in onze zoektocht naar een Tsjajkovski voor de 21ste eeuw.”

TCHAIKOVSKY STRING QUARTETS: VOL. 2 is nu te beluisteren via je favoriete streamingsdienst en verkrijgbaar op het festival, net als andere cd's van het elftal.

Scan de QR-code en geniet!